SJELOMO - שְׁלֹמֹה

de wijze koning

INFOBLAD

Geen probleem was hem te moeilijk of te ingewikkeld - altijd wist hij een vreedzame oplossing te bedenken. Iedereen had dan ook veel respect en bewondering voor deze meest wijze koning ooit. Niet alleen in Jisraeel, maar ook ver daar buiten. Zelfs de koningin van Sjeva kwam persoonlijk bij hem op bezoek. Hij vervulde de grote wens van zijn vader Dawied en bouwde het beet hamikdasj in Jeroesjalajiem. Maar ondanks al zijn wijsheid, macht en rijkdom ging het aan het eind van het leven van koning Sjelomo toch nog verkeerd…

©JELED/Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap Afd. Onderwijs
Henny van het Hoofd
Illustratie: Marchien Mayer

Nathan

‘Pap, vertel nog eens over Nathan hanavie, toen met dat schaapje’. Het jongetje keek zijn vader smekend aan. ‘Nou, vooruit dan maar’, zei zijn vader, een al wat oudere man. ‘Maar daarna ga je meteen slapen, Sjelomo’, zei zijn moeder, terwijl ze door zijn haren kroelde. Ze heette Batsjeva en was veel jonger dan haar echtgenoot. ‘Waar zal ik beginnen?’ vroeg zijn vader. ‘Toen jullie iets heel ergs hadden gedaan en Hakadosj Baroech Hoe boos was,’ zei Sjelomo. ‘En toen kwam Nathan om dat tegen je zeggen en dat was heel dapper van hem. Want jij bent de koning en je had hem zo in de gevangenis kunnen gooien. Of laten doden, net zoals je met Oeria hebt gedaan’. Zijn ouders keken elkaar geschrokken aan. ‘Dat deel van het verhaal hebben we je nog nooit verteld’, zei zijn vader. ‘Dat hoeft ook niet, je begrijpt vanzelf wel dat er iets heel ergs moet zijn gebeurd’, zei Sjelomo. ‘Nathan is een wijze man, die zou nooit zomaar een verhaal vertellen’. Hij kroop bij zijn vader op schoot. ‘Begin nou maar. Er was eens een man die zo arm was dat hij maar één schaapje had…’

Schaapje

Zijn vader schraapte zijn keel. ‘Die man hield heel veel dat schaapje. Het at van zijn brood, dronk uit zijn beker en het sliep zelfs bij hem op schoot. In hetzelfde dorp woonde een man die heel rijk was. Hij had een grote kudde schapen, maar ook enorm veel koeien. Op een keer kwam er iemand bij die rijke man op bezoek. Hij wilde zijn gast een lekkere maaltijd voorzetten. Maar de rijke man nam daarvoor niet een van zijn eigen dieren, nee, hij slachtte uitgerekend het schaapje van de arme man. Toen ik dat Nathan hoorde vertellen, werd ik woedend. Ik was vroeger schaapherder, dus ik kan goed begrijpen dat iemand veel van zo’n beestje kan houden. Wat ontzettend gemeen! schreeuwde ik. Ik zal hem! Wie is man die dat gedaan heeft? Toen keek Nathan me streng aan en… en hij… hij zei...’.
Sjelomo zag dat zijn vader huilde. Batsjeva legde troostend een arm om hem heen. ‘U bent zelf die man, koning Dawied’, zei ze. ‘Dat is wat Nathan hanavie tegen je vader zei. Toen realiseerden we ons dat we iets heel ergs hadden gedaan. We hielden heel veel van elkaar, maar het was misdadig om Oeria, met wie ik toen nog getrouwd was, helemaal vooraan in het leger op te stellen zodat hij zou sterven. We hadden er vreselijk veel spijt van. Dagenlang hebben we gehuild en gevast, je vader en ik. Totdat Hakadosj Baroech Hoe ons vergeven had’.
‘Ik kan het wel een beetje begrijpen, pap’, zei Sjelomo. ‘Eerst was je herder en daarna koning van Jisraeel. Wanneer je alles hebt en iedereen van je houdt, zou je daardoor kunnen denken dat je ook alles mag. Het is goed dat Nathan je liet zien dat je overmoedig was en dat je begreep dat je iets heel ergs had gedaan’. Zijn vader glimlachte. ‘Je mag dan de jongste van mijn zonen zijn, maar je bent wel de meest wijze. Maar nu moet je gaan slapen. Droom maar van het beet hamikdasj, dat je zult bouwen als jij eenmaal koning van Jisraeel bent’.

Eikenboom

Behalve Sjelomo was er nog iemand die er van droomde om koning te worden. Dat was Avsjalom, een van de oudere halfbroers van Sjelomo. Hij had de mooie krullen van zijn vader geërfd. Daar was hij zo trots op dat hij zij haar heel lang had laten groeien. Avsjalom liet het niet bij dromen alleen, maar kwam in opstand tegen zijn vader. Dawied vluchtte naar de overkant van de Jordaan en verstopte zich daar in de bossen. Avsjalom ging hem op zijn ezel achterna. Toen de soldaten van zijn vader hem ontdekten, keerde hij de ezel en probeerde snel weg te rijden. Ineens merkte hij dat zijn lange haren waren vastgeraakt in een eik. De ezel liep door terwijl Avsjalom aan zijn haar in de takken van de boom hing. Toen Joav, de bevelhebber van Dawied, hem daar zag hangen aarzelde hij geen moment en stak Avsjalom dood.

Leve de koning!

Nadat ook een andere zoon, Adonia, geprobeerd had om koning te worden, begreep Dawied dat zijn zoons zouden blijven vechten wie over hem zou opvolgen. Daarom besloot hij om Sjelomo alvast tot koning te laten zalven. De plechtigheid vond plaats bij de bron van Gichon. Sjelomo kwam aangereden op het muildier van zijn vader, begeleid door Nathan hanavie. Meteen nadat hij gezalfd was riep iedereen: 'Leve Sjelomo! Lang leve de koning!'. In een feestelijke stoet werd Sjelomo weer terug gebracht naar het paleis, waar hij even op de troon van zijn vader mocht zitten.
Toen Dawied een paar jaar later voelde dat hij niet lang meer te leven had, riep hij Sjelomo bij zich. 'Laat je altijd door je wijsheid leiden, mijn jongen', sprak de oude koning. 'En denk erom dat je je aan de Tora houdt. Want wanneer jij en je toekomstige zonen zullen doen wat Hakadosj Baroech Hoe heeft gezegd, dan zal er altijd een nakomeling van jou over Jisraeel regeren'. Korte tijd later stierf Dawied. Hij was zeventig jaar geworden.

Na het overlijden van zijn vader had Sjelomo een bijzondere droom. Hij hoorde Hakadosj Baroech Hoe zeggen: 'Sjelomo, je mag een wens doen. Zeg maar wat Ik je zal geven'. Sjelomo hoefde niet lang na te denken. 'Ik ben nog jong en onervaren. Geef me wijsheid, zodat ik Uw volk op een rechtvaardige en verstandige manier zal kunnen besturen'. Hakadosj Baroech antwoordde: 'dat zal Ik je geven. Je krijgt zoveel wijsheid als na jou nooit meer iemand zal bezitten. Maar Ik geef je ook rijkdom en macht, juist omdat je daar niet om hebt gevraagd. En wanneer je net zoals je vader je best doet om volgens mijn mitswot te leven, zal ik je ook nog een lang en gelukkig leven schenken'.

Twee moeders

Al gauw ontdekten de mensen dat Sjelomo een heel goede rechter was. Ook al was hij nog jong, hij luisterde goed en iedereen accepteerde zijn oordeel. Op een dag kreeg hij te maken met een heel moeilijke situatie. Er stonden twee huilende vrouwen voor hem met een brullende baby. Toen Sjelomo vroeg wat er aan de hand was, nam een van de vrouwen het woord. 'Wij hebben allebei kortgeleden een kindje gekregen', vertelde ze. Maar de baby van deze vrouw hier is gestorven. Terwijl ik lag te slapen heeft ze mijn baby gestolen en de hare bij mij neergelegd. Gelukkig had ik 's morgens meteen door dat ze haar dode kindje stiekem met mijn baby had verwisseld'. De andere vrouw snikte: 'Nietes! Ze liegt. Háár baby is gestorven. Mijn kindje leeft'.
Sjelomo dacht even na en liet toen een groot zwaard halen. 'We kunnen niet bewijzen van wie het kindje is', zei hij. 'Daarom heb ik de volgende oplossing bedacht. We snijden we het doormidden, dan krijgen jullie allebei een halve baby'.
Meteen viel een van de vrouwen huilend aan zijn voeten. 'O nee, majesteit, dat nooit! Geef het dan maar aan haar. Alles liever dan dat mijn kindje doodgaat'. De andere vrouw zei: 'Houd toch je mond. De koning heeft gelijk. Hak maar in tweeën'. Sjelomo wist genoeg. Hij wees op de huilende vrouw aan zijn voeten zei hij: 'Het is haar kind. Want geen enkele moeder zou het goedvinden dat haar baby zomaar doormidden wordt gesneden. Geef het kindje maar gauw terug aan de echte moeder'.

Duizend vrouwen

Behalve een scherpzinnige rechter, was Sjelomo ook een wijze koning. Zijn regering was een periode van vrede en voorspoed. Sjelomo had een enorm groot leger en wel veertigduizend paarden, maar hoefde nooit te vechten tegen vijanden. Iedereen in Jisraeel kon rustig en veilig 'onder zijn eigen vijgenboom' zitten, zonder bang te hoeven zijn voor oorlog. Veel landen en steden sloten een vriendschapsverbond met Sjelomo. Zoals de gewoonte was in die tijd, trouwde Sjelomo met de dochters van de koningen van die landen – tegen het eind van zijn leven had hij wel duizend vrouwen!

De welvaart in het land nam enorm toe. Schepen en karavanen brachten goederen uit verre landen, zoals goud, zilver, ivoor en edelstenen. Het koninkrijk van Sjelomo strekte zich uit tot de rivier de Eufraat in het oosten en het land van de Filistijnen in het westen. Sjelomo schreef zijn wijze uitspraken op in het boek *Misjlee* ('Spreuken'). En net als zijn vader Dawied schreef hij liederen. Vaak gingen die over de natuur. Sjelomo schreef over de hoge, machtige cederbomen. Maar ook over de kleine hysop (een soort oregano), die op muren groeit.

Beet hamikdasj

Sjelomo besloot dat het tijd was om een huis voor Hakadosj Baroech Hoe te bouwen, met een speciale plaats voor de ark met de *loechot haberiet*. Hij liet de kostbaarste materialen aanvoeren uit verre landen. Na zeven jaar was het gebouw klaar. De mensen keken hun ogen uit. De stenen muren waren bekleed met houtsnijwerk van bloemenranken en palmbomen. Ook de deuren, gemaakt van kostbare houtsoorten, waren versierd. Op de vloer lag zelfs een laagje goud. Sjelomo was als eerste het beet hamikdasj binnen gegaan, gevolgd door kohaniem die de ark op hun schouders droegen. Daarna sprak Sjelomo: 'God van Jisraeel! Laten uw ogen steeds op dit huis gevestigd zijn. Luister naar de *tefilot*, de gebeden van uw volk die we op deze plaats uitspreken. Er is geen mens die nooit iets verkeerds doet, dus vergeef ons wanneer we hier om vergiffenis vragen. Wanneer er droogte is en we tot u smeken, geef ons dan regen. Wanneer er oorlog is, ziekte of epidemieën en uw volk smeekt tot u, verhoor ons dan. Wanneer een vijand ons wegvoert uit ons land, en uw volk tot u smeekt in de richting van dit beet hamikdasj, verhoor ons dan, vergeef ons, toon ons Uw liefde'.

Koningin van Sjeva

Toen het beet hamikdasj klaar was liet Sjelomo een paleis bouwen om zelf in te wonen met zijn duizend vrouwen. Maar ook om recht te spreken. Als je de koning iets wilde vragen, kwam je eerst in een grote hal. Die kreeg al gauw de bijnaam 'het woud van Libanon' vanwege de vele cederhouten zuilen. Daarna kwam je in de troonzaal, waar Sjelomo recht sprak over het volk. Het meest opvallend was de troon. Op ieder van de zes treden stonden twee gouden leeuwen, aan iedere kant een.
Veel vorsten kwamen bij Sjelomo op bezoek. De beroemdste was de koningin van Sjeva. Waar dat land ligt weten we niet precies, het kan Ethiopië zijn geweest, maar ook Jemen. Ze kwam met een hele karavaan. Kamelen droegen allerlei kostbare geschenken, zoals goud, edelstenen en specerijen. De koningin kwam niet zomaar op bezoek. Ze stelde Sjelomo allerlei vragen en gaf hem de moeilijkste raadsels op. Tenslotte zei ze: Ik wilde eerst niet geloven dat u werkelijk zo wijs bent. Daarom ben ik zelf naar u toe gekomen. Maar het klopt helemaal wat ze over u in mijn land zeggen. Niemand is wijzer, machtiger en rijker dan u'.

Afgoden

Sjelomo had een prachtig leven. Hij regeerde over een groot en welvarend land, waar vrede heerste en altijd voldoende voedsel en water voor alle mensen was. Iedereen had respect voor zijn wijsheid, zijn macht en zijn rijkdom. Maar toch ging het tegen het eind van zijn leven verkeerd. Toen zijn vrouwen hun eigen goden wilden vereren gaf Sjelomo toestemming om offerplaatsen aan te leggen. Hij begon ook zelf aan deze afgoden te offeren. In een visioen hoorde hij 'Je leeft niet volgens Mijn wetten. Daarom zal je koninkrijk uit elkaar vallen. Maar omdat je een zoon van Dawied bent, gebeurt dit pas na je dood '. Kort na zijn veertigjarig ambtsjubileum stierf Sjelomo. Zijn zoon Rechavam volgde hem op, maar hij regeerde alleen over de stammen Jehoeda en Benjamin. De overige tien stammen accepteerden hem niet en riepen Jerovam uit tot koning. Zo splitste het rijk van Sjelomo in twee delen: Jehoeda en Jisraeel.